

Студенттердің креативтілігін коучинг технологиясын қолдану арқылы дамыту

А.А.Жолдасбеков*¹, Қ.А. Жолдасбекова², А.З.Турсынбаев³,
Б.А. Жолдасбекова⁴

М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан

(E-mail: abeke56@mail.ru¹, karla_1981kz@mail.ru², abay_37@mail.ru³, zbisara@mail.ru⁴)

Аңдатпа. Мақалада қазіргі креативтілікті зерттеулердегі өзекті мәселелердің бірі креативтілікті үйретуге бола ма деген сұраққа байланысты студенттерге креативтілікті коуч технологиясын қолдану арқылы қалыптастыру туралы жазылған. Бұл тұрғыда мақсат жоғары білім беру жүйесінде студенттерді коуч технологиясын қолдану арқылы олардың бойына креативтілікті қалыптастырудың мәселелері бойынша зерттеулер жүргізіліп, оны талдап, нәтижелері болды. Зерттеу М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің базасында жүргізілді. Алынған нәтижелердің практикалық мәні жоғары оқу орындарында студенттерге коуч технологиясын қолдану арқылы креативтілікті қалыптастыру мәселелеріне жеткілікті көңіл бөле берілмейтіндігін, аталған коуч технологиясын қолдану оң нәтиже беретінін дәлелдей түседі. Әдіснамалық талдаулар және жүргізілген эмпирикалық зерттеулер негізінде авторлар қазіргі ғалымдар-педагогтар мен студенттердің креативтілікті бағалауындағы сәйкессіздіктерді де анықтады. Осы жағдай білім алушылардың креативтілігін орнықтыру көп компонентті моделін құрастыру маңыздылығын ашады және оның үздіксіз жаңартылып тұруын талап етеді. Осы зерттеудің нәтижесінде білім ұстаздардың коуч технологиясын қолдану маңыздылығы және білім алушылардың креативтілігін тудыру мен оны дамытуға үлкен мән беру маңыздылығы анықталды. Себебі зерттеу тікелей креативтілікке әсер ететін индивидуалды факторларға бағытталды.

Мақаланың құндылығы болып табылатын коучинг - бұл жеке кеңес беру мен топтық тренинг әдісі, коучинг барысында білім беруші студенттерге нақты, белгілі өмірлік немесе кәсіби мақсатқа толық назар аударып және сол мақсаттарға қол жеткізу жолдарын анықтап көрсететіндігінде. Жоғары зерттеу әлеуетіне ие бұл әдістеменің практикалық мәні ұсынылды және осы әдістемені кәсіптік білім беру бағдарламасында қолдануға тұрады.

Түйін сөздер: жоғары білім, коуч, білім алушылар, креативтілік, білім алушылардың креативтілігі, шығармашылық, коуч технологиясы.

Кіріспе

Қазіргі таңда креативтілік түсінігі ғылыми зерттеулерде жылдам өзгермелі әлемде адамның мақсатына жету жолында қажетті басты құзыреттілік ретінде қалыптасты. Креативтілікті коуч технологиясын қолдану арқылы қалыптастыру және үнемі дамыту қажеттілігін қазіргі дәуірдің экономикалық шындықтары да дәлелдеп отыр. Креативтілікке деген жоғары сұраныс постиндустриалды экономиканың дамуы инновациялық өнімдер мен жаңа идеяларды өндіруге негізделгендігімен анықталады [1]. Коуч технологиясынан бұрынғы қадам ретінде Еуропалық өндірістік сауалнаманың испандық қосалқы үлгісіне негізделген зерттеу (TD4CI) креативтілікті дамыту тәжірибесінің ерекше маңызын көрсетеді. Нәтижесінде қазіргі таңда әлем компанияларының үштен бірі TD4CI қолданады және бұл көрсеткіш күн санап өсуде. Дамыған мемлекеттерде, мысалы Финляндия компаниялары қызметкерлерінің креативтілігін пайдалануға бағытталған адам ресурстарын дамыту тәжірибесін (HRD) қолданады [2].

Сонымен қатар, ғалымдар креативтілік болашақта барған сайын қажетті қабілетке айналады деп болжайды. В. L. Frick, Е. М. Brodin креативтілік тек университеттерде ғана емес, одан тыс жерлерде де білім алу үшін қажет екенін атап өтуі кездейсоқ емес [3]. Сондықтан креативтілікті коуч технологиясы арқылы қалыптастыру мәселесі адамзаттың уақыт пен кеңістікте өмір сүруін анықтай алатындардың қатарына жатады [4].

Қазіргі таңда білім беру саласындағы зерттеулерде ерекше пікірталас туындатып отырған өзекті мәселе – креативтілікті білім алушыға үйретуге болады ма деген сұраққа жауап іздеу. Креативтілік түсінігі әрқилы, бірақ ортақ мәселе бар, ол: тек қана креативті білім беруші креативті тұлғаны тәрбиелей алады. Білім берушінің ықпалы, инновациялық технологияны, нақтырақ айтқанда коуч технологиясын қолдана алуы білім алушыларға ерекше әсер етеді.

Қазіргі таңда білім берудің тиімділігі инновациялық процестің табиғатына енгізілген инновациялардың сипаттамаларымен және педагогикалық ұжым мен қоршаған ортаның инновациялық жағдайымен анықталады. Бұл процестердің бірі - "коучинг", ол өзінің әлеуетін іске асыруға қабілетті белсенді субъектіні қалыптастыру үшін қажетті жағдайлар жасайды. Коучинг-бұл оқытушы студентке нақты, нақты айтылған кәсіби немесе өмірлік мақсатқа назар аударуға көмектесіп қана қоймай, оған қол жеткізуге көмектесетін оқыту және кеңес беру әдісі. Нақтырақ айтсақ, мұғалім білім алушыны оқуға ұмтылуға және қалауға шақырады. Білім алушыларды шығармашылыққа ынталандыру осылайша, бұл тақырып педагогикалық білім берудің өзекті мәселесі болып табылады.

Зерттеу нысаны университет білім алушылары болды, ал зерттеу пәні коуч технологиясы арқылы білім алушылардың креативтілігін дамыту процесі болды.

Мақсаттар. Зерттеудің мақсаты – студенттердің креативті тұлғасын қазіргі инновациялық технологияның бірі – коуч технологиясын қолдану арқылы дамытуды сипаттайтын параметрлерді анықтау. Креативтілік, студенттердің креативтілігі, шығармашылық мәселелерінде ЖОО оқытушыларының коуч технологиясын қолдану мүмкіншіліктерін зерттеу.

Тарихы. Қазіргі таңда креативтілік зерттеулердегі ең маңызды вәселенің бірі креативтілікті үйретуге бола ма деген сұрақтың туындауы. Бұл сұрақтың жауабын Австралиялық ғалым В. Наупес "оқыту" мен "креативтілік" ұғымдарына тікелей байланысты деп есептейді [5]. Сонымен қатар автор "креативтілік" және "сыни ойлау" ұғымдарының арасындағы байланысты талдайды және сәтті орындалуы үшін осы қабілеттердің өзара байланысы қажет екенін анық көрсетеді. Осы екі құзырет те табысты өмір сүру үшін қажет екенін ескеру маңызды. Сонымен қатар, В. Наупес австралиялық мектептер мен университеттерді креативтілікті қалыптастыру мүмкіндіктері бойынша бағалайды. Олар білімгерлердің креативтілігін қалыптастыра алады, бірақ оқытушы білімгерлердің жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктеріне назар аударған жағдайда ғана деп түсіндіреді.

Қазақ ғалымдары Б.А. Оспанова, С.А. Нұржанова, А.Б. Тасова, К.М. Нағимжанова, И. Сағадуллаев, А.С. Шувейковский креативтілікті қалыптастыру мүмкіндігін бағалады [6]. Креативтілікке интеллектуалды емес факторлардың қатысуын талқыламай, авторлар конвергентті ойлауды креативтілікті дамытудың маңызды факторы ретінде талдап, креативті оқытуды бағалады: жеке бастама мен өзіндік жұмыс, өз күшіне деген сенім мен қоршаған орта талаптарына белсенді жауап беру. Жоғары білім берудегі креативтілікті қалыптастыру мәселесі де соңғы зерттеулерде көрініс тапты. Ағылшын зерттеушісі S. Sinclair жұмысында жоғары білім беруде креативтілікті қалыптастыру қажеттілігін анықтайтын факторлар талданады [7]. Бұл басылым цифрлық технологияны жоғары білім беруде, әсіресе қашықтықтан оқытуда креативтілікті, көп сенсорлық оқытуды және бағалауды арттыру үшін қалай пайдалануға болатыны туралы. Автор дінтану және философия бойынша ашық университеттің модульдерінде қолданылатын бағалаудың үш түрін ұсынады және талдайды: ауызша сөйлеудің сандық жазбалары, презентация слайдтары және діни фотосурет жобасын бағалау.

Жоғары оқу орындарында оқу процесінде студенттердің креативтілік әлеуетін дамыту жағдайларын анықтау ресейлік зерттеушілер М.В. Рыбакова, А.А. Осеева, Н. Ляпунова, А.Д. Матраева, М.В. Виниченко зерттеулерінің нақты мақсаты болды [8]. Жұмыста сапалы (жоғары білім саласындағы сарапшылармен терең сұхбат) және сандық (Мәскеудің төрт жоғары оқу орнының білім алушыларына сауалнама) зерттеулерінің нәтижелері пайдаланылды. Мұнымен қоса, жастарды жұмыспен қамту мәселесі, жоғары білім беру мен еңбек нарығы арасындағы сәйкессіздік туралы соңғы зерттеулер талданады. Жоғары білім беру контекстінде креативтілік интегративті сипаттама ретінде зерттеледі, оның басты белгілері-түпнұсқа идеяларды тудыру қабілеті, нәтижеге бағытталу, мәселелерді шешудің практикалық дағдылары, тәуелсіз ойлау мен ойлау жылдамдығы, жаңа тәжірибеге ашықтық және белгісіздікке төзімділік. Авторлардың пайымдауынша, білім алушылардың креативтілігін дамытуға қосқан үлесі жоғары оқу орындарында үш деңгейге әсер ететін кешенді және жүйелік тұжырымдамаларды қолдану болып табылады: жеке, іс жүргізу және қоршаған орта.

Испан ғалымдары М.В. Calavia, Т. Blanco, R. Casas білім берудегі креативтіліктің 15 негізгі көрсеткішін анықтады [9]. Осы параметрлерді есепке ала отырып, ғалымдар ұстаздарға кез-келген сабақта білім алушылардың креативтілігін ынталандыруға

көмектесетін "Ойлан-жаса-үйрен" әдісін әзірледі. Әдістеме мазмұнды білім алушылардың қызығушылықтары мен шындықтарымен байланыстыратын және құзыреттілікті игерудің жаңа мүмкіндіктерін жасайтын қол жетімді және түсінікті дизайн құралдарына негізделген. Ұстаздар мен білім алушылардың бағалауы көрсеткендей, бұл әдіс қазіргі заманғы оқу бағдарламасына оң сәйкес келеді, барабар және ұстаздарға білім алушылардың креативтілігін қабілеттерін қалыптастыруға көмектеседі.

Аздаған зерттеулер ЖОО оқытушысының жаңашылдығын қалыптастыруға арналған. Украиналық зерттеушілер I. Androshchuk, V. Balakhtar, K. Balakhtar, P. Oleshko мақаласы жоғары оқу орындарының оқытушыларының психологиялық әл-ауқатына қол жеткізудегі креативтіліктің рөлін ашады [10]. ЖОО ұстаздарының психологиялық әл-ауқатына, жұмысына, өміріне және өз-өзіне қанағаттануына әсер ететін креативтілік көрсеткіштері қарастырылды. Нәтижелер көрсеткендей, креативтілік деңгейі төмен болды, ал шет тілі ұстаздарына әлеуметтік жұмыс тәжірибесінің ұстаздарына қарағанда жоғары көрсеткіштерге ие болды. Психологиялық әл-ауқаттың факторы - креативтілік және ол басқа адамдармен қарым-қатынастың пайда болуына, өмірдің мақсатын, мағынасын сезінуге, өзін-өзі тануға және жеке дамуға әсер етеді. Мұғалімдердің жынысына байланысты креативтілік және психологиялық әл-ауқат көрсеткіштерінде статистикалық маңызды айырмашылықтар анықталды.

Коучинг нәтижеге бағытталған оқыту процесіне негізделгендіктен, білім беру процесінде коучинг әдістерін қолдану бүгінгі күнге дейін өте өзекті тақырып. Коучинг - бұл менеджмент, логика, психология және философия қиылысында жасалған, өнімділікті арттыру және жеке және іскерлік мәселелерді шешу үшін адамдардың әлеуетін ашу үшін қолданылатын бірегей әдіс [13].

Коучинг тәсілі білім беру мекемелерінде білім алушылардың жеке әлеуетін ашу үшін қолайлы атмосфера құруға көмектеседі. Басқаша айтқанда, олар өсу мен өзін-өзі жүзеге асырудың жаңа мүмкіндіктерін ашады, өз мақсаттарын қояды және нақтылайды және оларды жүзеге асыру стратегияларын дербес әзірлейді.

Көшбасшылықты қалыптастырудағы атаулы бағыттың мәнін Тимоти Гэлвэй анық сипаттайды. Коучингтің негізгі мақсаты - санауға болатын адам мүмкіндіктерін қолдануға бағытталған ойлауды қалыптастыру. Осы және басқа әдістер коучингті көшбасшылық пен тәлімгерлікпен ажыратады.

Коучинг жаңа жүйенің мүмкіндігін ашады, оның негізі бақылау емес, сенім болып табылады. Бұл ұстазға қажет болғандықтан емес, ұстаз қалағандықтан жұмыс істейтін жүйе. Бұл жүйедегі ынталандыру - әркімнің құрметі, маңыздылығы, өсуі мен дамуы. Бастама, өзін - өзі тәрбиелеу, өзіне деген сенімділік, өзін бақылау және амбиция - бұл жерде бірінші орынға шығатын ұғымдар. Бұл қуаныш, шығармашылық, тұтастық, сәттілік пен қанағат әкелетін тәсіл.

Ол барлық экономикалық дамыған елдерде кең таралған және адам ресурстарын басқару саласында кеңінен қолданылады.

Бүгінгі таңда коучингтің бірнеше түрлері бар, соның ішінде бизнес-коучинг, мансаптық коучинг, өмір мен жеке тиімділік коучингі және білім беру коучингі. Коучинг адамдарға қуыс құмыра емес, жаңа үлгіні ұсынатыны маңызды. Әр адамның бойында қуатты гүлді

ағашқа айналу мүмкіндігі бар тұқымы бар. Ол үшін құнарлы топырақ, жарық пен су қажет, ал күшті тіршілік иесі болу қабілеті әр адамда бар.

Бүгінгі күні коучингтің көптеген түрлері бар, мысалы: іскерлік коучинг, мансаптық коучинг, өмірлік коучинг және жеке тиімділік коучингі және білім беру коучингі. Коучинг адамға кез-келген нәрсені орналастыруға болатын бос ыдыс емес, жаңа модель ұсынатындығын атап өту маңызды. Әр адамда гүлденген күшті ағашқа айнала алатын потенциал тұқымы бар. Бұл үшін құнарлы топырақ, жарық пен су қажет, ал қуатты тіршілік иесіне айналу мүмкіндігі бастапқыда әр адамға тән.

Милтон Эриксон коучингтің негізін қалаушы адамдарды жұлдыздармен салыстырды. Ол коучингтің бес басты қағидасын анықтады. Оның пікірінше, әр адам:

1. оның жақсы қасиеттері бар.
2. табысқа жету үшін қажетті ресурстар бар.
3. әрқашан осы сәтте ең жақсы таңдау жасайды.
4. әрбір әрекеттің артында оң ниет бар.
5. барлық нұсқалар "өседі" немесе "өледі". Өзгерістер сөзсіз [11].

Коучингтің заманауи әдістері мұғалімдерге шешім қабылдауға, сондай-ақ олардың кәсіби қызметі барысында туындайтын мәселелерді шешуге көмектеседі. Мысалы:

- Педагогтердің кәсіби қызметінің процестері мен нәтижелерін объективті және жүйелі түрде жете бағаламау;
- Педагогтердің кәсіби және жеке ресурстар мен уақытты тиімсіз пайдалануы;
- Білім беру жағдайына кешенді көзқарастың болмауы;
- инновациялық қызметті дамытудың төмен деңгейі;
- педагогтердің жеке және кәсіби мақсаттарының білім беру стандарттарының талаптарына сәйкес келмеуі.

Мақсат қою, мақсаттардың шындығын түсіну, табысқа жету үшін қажетті факторларды және бар мүмкіндіктерді талдау, мақсаттарға жету бағыттарын анықтау, стратегия құру, оны бақылау және нәтижелерді талдау кезеңдерінен тұрады.

Жалпы, жоғары білім берудегі креативтілікті зерттеу негізінен студенттердің креативтілік қабілеттерін коуч технологиясы арқылы қалыптастыру мәселесін талдаумен байланысты. Мұғалімнің креативтілігі және оның компоненттерін коучинг әдістерімен қалай қалыптастыруға болатындығы жеткілікті түрде зерттелмеген. Креативтілік мұғалімнің білім алушылардың көзқарасы бойынша қандай болуы керектігі туралы зерттеулер де жоқ. Біздің пікірімізше, бұл креативтілік мұғалімнің сипаттамаларын сипаттайтын тұжырымдамалық модельге негізделуі керек.

Зерттеу әдістері

Зерттеудің методологиялық негізі ролінде әлеуметтік-когнитивті теория таңдауға алынды. Бұл теорияның мәні белгілі бір адамның мінез-құлқының жаңа формаларын алуда коуч технологиясын қолдану арқылы басқа адамдардың мінез-құлық үлгілерін бақылау арқылы жүретіндігінде. Мұндай мінез-құлық үлгілері кейіннен олар арқылы әлеуметтік ортаға таратылады[12].

Педагогикаға осы тәсілді қолдана отырып, болашақ мұғалімдер өз оқытушыларынан оқыту стилі мен әдістерін жиі қабылдайтындығымен келіспеу қиын. Алайда, бұл білім алушылардың үміттері, яғни мұғалімнің қандай болуы керек екендігі туралы идеялары шындыққа сәйкес келген жағдайда ғана болуы мүмкін. Сондықтан білім алушылардың идеяларына сәйкес жұмысқа креативтілікпен қарайтын мұғалімдер ғана креативті ұстаз бола алады.

Коучингте қолданылатын әдістер әмбебап болғандықтан, оларға білім беру мекемелерінде болашақ мамандарды оқыту инновациялық ойлауды дамытуға ықпал етеді. Педагогикалық коучинг бейресми технология, сұрақ техникасы және мотивация техникасы болып табылады. Технологияларды әзірлеу, педагогикалық қолдау, диагностика және тиісті ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлардың мониторингі.

Мұғалімнің мақсаты – студенттің оқуына, өзгеруіне және мақсаттарына жетуіне көмектесу; студенттің мақсаты – нақты тапсырмаларды орындау және белгіленген нәтижелерге қол жеткізу. Мұғалімдер бұйрық бермейді, бағыттамайды, ұсынбайды, кеңес бермейді, қысқаша айтқанда, қысым немесе әсер етпейді. Олар түсіну, ойлау, мысалдар келтіру, жалпылау, өткір сұрақтар қою, ұсыныстар жасау және кері байланыс беру үшін тыңдайды. Ең бастысы, студенттер (топ немесе ұйым) өз мәселелерін өздері шешеді.

Бұл зерттеу М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінде орын алды. Кластерлік іріктеу қағидаты бойынша іріктелген зерттеу тобы "Педагогикалық Ғылымдар" оқу пәнін оқитын 168 студенттен тұрады. Зерттеу мақсаттарына жету үшін екі топта алынған мәліметтерге салыстырмалы талдау жүргізілді: "гуманитарлық пәндер оқытушылары" (N=98, 46 ер және 52 әйел, орташа жас M=19,8) және "жаратылыстану пәндерінің оқытушылары" (N=86, 76 ер және 12 әйел, орташа жас M=19,2).

Зерттеудің алғашқы кезеңінде креативтіліктің табиғатын анықтауға қатысты соңғы ғылыми әзірлемелердің мазмұнды талдауы негізінде креативтіліктің басты сипаттамалары анықталды және бейімделді.

Сондықтан Винчестер университетінің нақты оқыту орталығы (CRL) 2011 жылы мектеп оқушыларының креативтілігінің дамуын бақылау үшін бағалау жүйесін құруға болатынын анықтау мақсатында зерттеу жүргізді. Зерттеу аясында CRL креативтілік және оны бағалау туралы әдебиеттерді зерттеді. Осы әдебиеттерді зерттеп, тәжірибешілермен кеңескеннен кейін CRL мектептерде креативтілікті дамытудың негізін қалады және мектептерде тестілеу үшін бағалау құралын жасады.

Құрал 5 әдеттен және 15 ішкі креативті әдеттерден тұрады:

1. қызығушылық (сұрақ қою және таңдану, зерттеу, болжамдарға қарсы тұру)
2. табандылық (басқаша болуға батылдық, қиындықтарға қарсы тұру, белгісіздікке төзімділік)
3. көрнекілік (интуицияны қолдану, байланыс орнату, мүмкіндіктермен ойнау)
4. ынтымақтастық (кері байланыс беру және бөлісу, өнім алмасу, тиісті түрде ынтымақтастық)
5. пән (сыни тұрғыдан ойлау, дағдыларды дамыту, жетілдіру) [13].

В. Балахтар, И. Андрощук, П. Олешко және К. Балахтар мұғалімнің креативтілік көрсеткіштеріне сенімділік, шығармашылық пен қызығушылық, өршілдік, тұрақтылық пен өзін-өзі қамтамасыз ету, "есту" және "көру" жады, тәуелсіз адам болуға деген ұмтылыс және абстрактілі ойлау дағдылары жатады.

Испан ғалымдары Т. Бланко, М.Б. Каравия және Р. Касас білім берудегі креативтіліктің келесі өлшемдерін атап өтті: жаңалық, инклюзивтілік, атмосфера, ішкі мотивация, практикалық, ынтымақтастық, талдау, мотивация, қатысу, икемділік, уақыт, белгісіздік, үзіліс, өзін-өзі бағалау және қайта анықтау.

Креативтіліктің жоғарыда айтылған элементтерінің ішінен болашақ мамандар қолдана алатындары таңдалды. Таңдалған параметрлер негізінде қатысушылар үшін сауалнама жасалды. Зерттеу жобасын М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің әдеп комитеті қарады және мақұлдады. Барлық қатысушылар зерттеудің негізін құрайтын анонимді сауалнамаға ресми келісім берді.

Зерттеудің келесі кезеңінде сауалнама жүргізіп, нәтижелерді қорытындылағаннан кейін растаушы факторлық талдау негізінде "мұғалімнің креативтілік параметрлері" теориялық моделі жасалды. Ұсынылған модельдің сыртқы жарамдылығы болашақ мұғалімдердің креативтілігі мен олардың демографиялық және кәсіби сипаттамалары (жасы, жынысы, білім деңгейі және жұмыс тәжірибесі) арасындағы корреляциялық талдау негізінде бағаланды.

Зерттеудің үшінші кезеңінде бұл модельді респонденттердің өздері тексерді. Студенттерге олардың оқытушылары алынған модельге қаншалықты сәйкес келетінін анықтау ұсынылды. Ол үшін кездейсоқ іріктеу әдісімен 47 оқытушы таңдалды (29 ер адам (61,7%), 18 әйел (38,3%)), орташа жасы $M=42,86$ жас, $SD=2,94$. 1-топ 30 жасқа дейін және 5 жылға дейінгі еңбек өтілі ($N=7$), 2-топ 31-40 жас және 6-10 жылдық еңбек өтілі ($N=11$), 3-топ 31-50 жас және 11-20 жылдық еңбек өтілі ($N=9$), 4-Топ 51-60 жас және 21-30 жылдық еңбек өтілі ($N=14$), 5-топ 60 жастан асқан және 30 жылдан асқан еңбек өтілі ($N=6$) деп жасы мен педагогикалық өтіліне сай топтарға бөлінді. Деректерді талдау бірнеше дисперсиялық талдау (MANOVA) көмегімен жүзеге асырылды.

Деректерді өңдеу SPSS 22.0 статистикалық пакетіне негізделген AMOS модулінің көмегімен жүзеге асырылды.

Нәтижелер

Зерттеудің алғашқы кезеңі ұсынылған гипотезалардың ішінара расталғанын көрсетті. Мұғалімнің креативтілік құрылымы жаңа педагогикалық зерттеулерде кездесетін дәстүрлі конструкциялардан өзгеше болды. Анықтап айтқанда, қазіргі ғалымдар ұсынған креативтіліктің 16 параметрінің ішінен білім алушылар тек алтауын таңдады (тәуелсіздік, сенімділік, адалдық, өршілдік, икемділік және мотивация). Біз сондай-ақ білім алушылардың креативтілігінің үш сипаттамасын дербес бөлдік: даналық, динамизм, болжамсыздық. Онымен бірге, 1-кестеде көрсетілгендей, білім алушылар, әсіресе гуманитарлық ғылымдар, бұл сипаттамаларды креативтіліктің дәстүрлі өлшемдеріне қарағанда креативтілік оқытушылар үшін маңыздырақ деп санайды.

Технологияға бағытталған білім алушылар мен гуманитарлық бағыттағы білім алушылар назар аударған мұғалімнің креативтілік әлеуетінің параметрлері жалпылай алғанда сәйкес келді. Алайда мұғалімдер үшін әр параметрдің маңыздылығында кейбір айырмашылықтар байқалды. Гуманитарлық профиль бойынша бағаланған креативтілік мұғалімдер үшін даналық (9,42), динамизм (8,34) және болжамсыздық (7,96) маңызды болғанымен, болашақ математикалық және физикалық профиль мұғалімдері динамизмді (9,83), икемділікті (9,12) және сенімділікті (8,19) қолдайды.

Кесте 1. «Тарих» және «Математика және физика» бейіндері бойынша оқитын болашақ педагог-студенттерді қабылдаудағы оқытушының креативтілік параметрлері

Оқытушының креативтілік параметрлері	«Тарих» бейіні (n=98)		«Математика және физика» бейіні (n=86)	
	М	SD	М	SD
Эрудиция	9,42	1,1	7,61	1,2
Динамизм	8,34	1,6	9,83	1,4
Болжамсыздық*	7,96	1,3	6,24	1,1
Инкорпорация	6,85	0,9	6,28	1,3
Сенімділік	5,61	0,8	8,19	0,9
Өршілдік	2,90	0,9	2,46	1,0
Тәуелсіздік	2,73	0,7	4,35	0,8
Икемділік	1,80	0,9	9,12	1,0
Мотивация	1,45	0,6	1,12	0,7

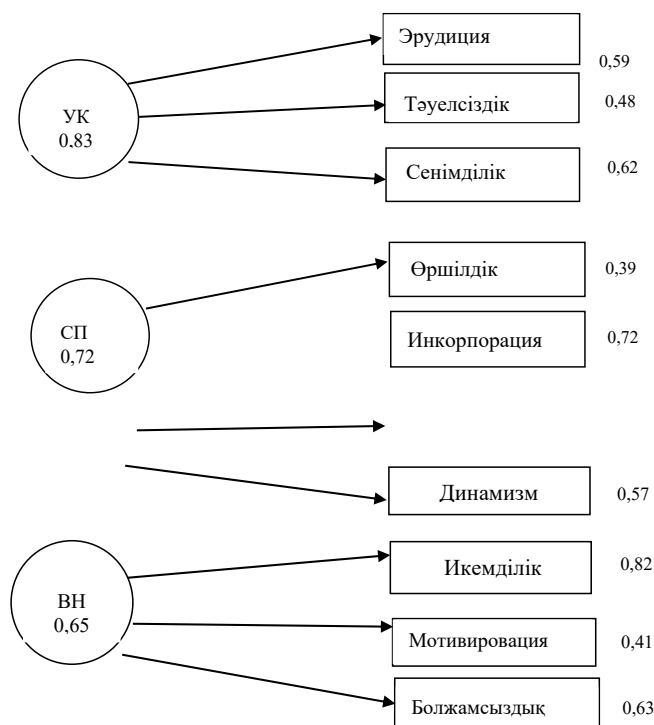
* Қалың қаріппен респонденттердің өздері жиі бөлетін параметрлер көрсетілген.

Зерттеудің екінші кезеңі білім алушылардың жазбаларында оқытушының креативтілік моделін жасау болды. Мұғалімнің шығармашылық параметрлерінің эксплораторлық факторлық талдауы (негізгі компоненттер әдісі) негізінде үш фактор анықталды: біріншісі – 22 %, екіншісі – 18% және үшіншісі – айнымалылардың 14% дисперсиясы. Жалпы алғанда, бұл факторлар жалпы дисперсияның 54% түсіндірді. Алынған факторлардың қалған мәндері 1-ден аз болды. Varimax айналу нәтижелері бірінші фактор "даналық", "тәуелсіздік" және "сенімділік" айнымалыларын максималды түрде жүктегенін, екінші фактор "қабылдау", "ікемділік" және "өршілдік" айнымалыларын максималды түрде жүктегенін, ал үшінші фактор "болжамсыздық", "мотивация" және "динамизм" айнымалыларын максималды түрде жүктегенін көрсетті (кесте. 2). Бірінші фактор "құзыреттілік деңгейі", екіншісі "оқу стилі", үшіншісі "тәлімгердің әсері" деп түсіндірілді. Бұл жағдайда бірінші фактор – тәлімгердің кәсіби педагогикалық білім беру процесінде болашақ мұғалімге әсері. Сонымен қатар, оқытушының педагогикалық қызметі барысында кәсіби өсуіне коуч арқылы ықпал еткен тәлімгерлер де болды (әріптестер, әдіскерлер, ЖОО басшылығы).

Кесте 2. Варимакс айналуынан кейінгі матрица компонент

	1 компонент	2 компонент	3 компонент
Эрудиция	,902	-,275	-,127
Тәуелсіздік	,786	-,915	,007
Сенімділік	,858	,001	,024
Мотивация	,320	,789	-,118
Икемділік	-,224	,843	,224
Өршілдік	,032	,712	-,137
Болжамсыздық	,028	,167	,765
Инкорпорация	,064	,021	,798
Динамизм	,038	-,113	,802

Болашақ мұғалімнің креативтілік моделі (білім алушыларды бағалау) графикалық түрде AMOS Модулінің құралдары арқылы жол диаграммасы ретінде ұсынылған. Ол бақыланатын айнымалылар мен бөлінген факторлар арасындағы байланысты көрсетті. Ұсынылған факторлық құрылымды бағалау Amos SPSS 22.0 көмегімен максималды ықтималдық әдісімен жүргізілді.

Сурет 1. "Студенттерді қабылдаудағы оқытушының креативтілігі" моделінің соңғы нұсқасы

Алынған модель жеткілікті жоғары сенімділік көрсеткіштерін көрсетті: $\beta^2/df=2,68$; $CFI=0,966 (>0,95)$; $RMSEA=0,042 (<0,1)$; $PCLOSE=0,722$, яғни, факторлық модель эксперименттік мвғлұматтармен жақсы үйлеседі.

Алынған модельді талдау бірінші фактордың "құзыреттілік деңгейі" растау факторлық талдауы нәтижесінде өзгермегенін көрсетті. Шамалы өзгерістер тек 2 және 3 факторларда болды. Нәтижесінде, мұғалімнің креативтілігінің құрамдас бөлігі болып мотивация 2 фактордан 3 факторға ауысты. Шамасы, бұл оқыту стилі мұғалімнің мотивациясымен міндетті түрде өзара әрекетке бармайтындығымен түсіндіріледі. Мұғалімнің мотивациясы кәсіби дайындық процесінде мұғалім-тәлімгерлердің коучинг әдістерінің әсерімен де тығыз байланысты. Екінші қырынан, қатысушылардың көпшілігі мұны болашақ тәлімгердің әсерімен емес, таңдалған оқыту стилімен, яғни коучинг әдісімен байланыстырады. Ақылға қонымды түсінік. Инновациялық оқытушылар консервативті оқытушыларға қарағанда дәстүрлі және ескірген тәсілдерден бас тартуға дайын. Нәтижелер студенттердің мұғалімнің креативтілігін оның жынысымен байланысты деп санамайтындығын көрсетті. Сондай-ақ, білім алушылардың сауалнамаларын талдау олардың ойынша оқытушының инновациялық технологияларды қолдану қабілеті мұғалімнің білім деңгейіне байланысты емес екенін көрсетті. Алайда білім алушылар мұғалімнің инновациялық технологияларды қолдану қабілеті оның жасы мен педагогикалық тәжірибесіне тікелей байланысты деп санайды.

Зерттеудің үшінші кезеңінде зерттеушілер әзірленген модельді растау үшін таңдалған білім алушылардың креативтілік деңгейін бағалауға тырысты. Алынған деректерді өңдеу үшін бірнеше дисперсиялық талдау (MANOVA) қолданылды. Бұл талдауда білім алушылар өздерінің креативтілігіне әсер ететін факторлар деп санайтын оқытушылардың тәжірибесі мен жасы ескерілді. Алынған нәтижелер 3-кестеде көрсетілген. Нәтижелер білім алушылардың ойынша, мұғалімнің икемділік, сенім және тәуелсіздік сияқты сипаттамалары креативтіліктің көрінісі екенін көрсетеді. Сондай-ақ, креативтіліктің барлық параметрлері ұстаздың тәжірибесіне және жасына байланысты екендігі анықталды.

Қорыта келгенде, білім алушылар бағалайтын оқытушылардың даналығы жасына және жұмыс өтіліне байланысты артып, 55 жастан асқан және 30 жылдан астам жұмыс өтілі бар оқытушылардың максималды мәніне жетеді ($M=25,79$, $SD=3,74$). Мұндай жағдай креативтіліктің сипаттамасы ретінде өзіне деген сенімділікпен де байқалады. Екінші жағынан, тәуелсіздік, динамизм және мотивация 30 жасқа дейінгі жас мұғалімдердің сипаттамалары болып табылады, себебі жасына қарай төмендейді және егде жастағы мұғалімдерде минимумға жетеді ($M=26,34$, $SD=3,74$; $M=25,42$, $SD=3,38$; $M=23,81$, $SD=3,25$). Мұндай тенденциялар өршілдік пен инкорпорацияға да тән, олардың деңгейі студенттер тәжірибелі оқытушылар арасында ең төмен деп тапты ($M=17,32$; $SD=4,76$ және $M=15,33$; $SD=1,51$ сәйкесінше). Жас пен тәжірибеге байланысты креативтілігі ең жылдам төмендейтін сипаттамасы-икемділік. Жас оқытушылар арасында білім алушылар оны өте жоғары бағалайды ($M=31,66$; $SD=4,82$), ал тәжірибелі оқытушылар, респонденттердің ойынша, өз ойларын жиі өзгерте алмайды ($M=16,42$; $SD=2,23$). "Өзіндік" санаты барлық жас топтарының оқытушыларында да төмен; бұл 31-40 жас аралығындағы оқытушыларда ең жоғары ($M=22,15$; $SD=3,37$) және тәжірибелі оқытушыларда өте төмен ($M=12,08$; $SD=3,12$).

Кесте 3. Студенттерді бағалаудағы оқытушылардың креативтілігі: сауалнама нәтижелері

Жасы	Еңбек өтілі	Құзыреттілік деңгейі						Оқыту стилі						Тәлімгерлердің әсері					
		Ә		Н		У		А		И		Д		Г		М		НІ	
		М	SD	М	SD	М	SD	М	SD	М	SD	М	SD	М	SD	М	SD	М	SD
22-30	0-5	22.31	2.31	26.34	3.22	28.34	2.87	24.45	4.08	19.32	4.86	25.42	3.38	31.66	4.82	23.81	3.25	21.64	2.09
31-40	6-10	23.42	1.80	25.82	4.08	31.22	4.03	22.96	3.73	17.49	3.41	24.88	5.03	32.24	3.75	22.99	4.05	22.15	3.37
41-50	11-20	23.56	3.22	25.71	2.90	32.65	5.23	21.84	3.80	16.52	2.89	24.67	4.77	26.73	2.94	22.84	3.60	19.01	1.89
51-60	21-30	24.81	2.89	24.99	2.85	33.88	3.40	20.07	5.92	17.02	4.25	22.92	2.89	22.58	3.10	18.09	2.96	16.44	2.20
>60	> 30	25.79	3.74	22.42	3.12	34.29	2.85	17.32	4.76	15.33	1.51	21.87	1.97	16.42	2.23	13.45	1.19	12.08	3.12

Талқылаулар

Білім алушылардың сауалнамаларына негізделген білім алушылардың креативтілік үлгілері зерттеудің осы түрі үшін әлеуметтік когнитивтік теорияның маңыздылығын растайды. Американдық ғалымдар Л.М. Риджли, Л.Д. Рубинштейн, Г.Л. Каллан, Дж. Элингер және С.Картами ұстаздардың креативтілік туралы түсініктерін әлеуметтік-когнитивті теория арқылы талдап, шығармашылықтың жеке, мінез-құлық және сыртқы факторларын анықтады [14]. Атап айтқанда, олар білімгерлердің креативтілік дәрежесін анықтайтын басым факторлар ретінде құзыреттілік деңгейін, оқыту стилін және тәлімгерлердің әсерін атап көрсетеді.

Бұл зерттеу студенттердің креативтілік қабілеттерін коуч технологиясын қолдану арқылы қалыптастыруға оң әсерінің мәселесін білдіреді. Заманауи білім беру білім алушыларға, олардың сұраныстары мен қажеттіліктеріне бағытталған жағдайда оқытушылар білім алушылардың креативтілік туралы түсініктеріне жауап беруі керек. Мұндай жағдайда, әлеуметтік-когнитивті теорияға сай ұстаз білім алушыға жағымды әсер етіп, оған еліктеу объектісіне айналуы мүмкін және қазіргі таңда креативтілік түсінігінде сирек ескеріледі, бұл тәжірибеде тиімділіктің төмендеуіне әкеледі.

Сондай-ақ, қазіргі оқымыстылар мен білім алушылардың креативтілікті бағалауындағы қайшылықтар байқалды. Осыған байланысты білім алушылардың креативтілігін қалыптастырудың көп компонентті моделін құру мүмкіндігі туындайды, оны үздіксіз жаңартып отыру қажет. Мұндай зерттеулерге тәжірибелі орта мектеп ұстаздары қатысуы керек. Онымен қоса, бұл зерттеу тек креативтілікке әсер ететін жеке факторларды қарастырды. Мысалы, мұғалімнің жеке сипаттамалары, білім алушылар контингентінің ерекшеліктері және әріптестерінің қолдауы ескерілмеді. Білім алушылардың креативтілігімен байланысты академиялық қызығушылықтары туралы тереңірек зерттеу жүргізу қызықты болар еді.

Қорытынды

Студенттерге жүргізілген сауалнама және растау факторлық талдауы нәтижесінде "студенттің креативтілік параметрлері" теориялық моделі жасалды. Модель білім

алушылардың үш факторын қамтиды: құзыреттілік деңгейі, оқыту стилі және оқытушының әсері. Мұның барлығы білім алушылардың дәстүрлі ұсыныстарымен немесе оқытушының таңдалған креативтілік параметрлерімен байланысты. Модельді сынау оның сенімділігі мен пайдалылығын көрсетті.

Осылайша, білім беру коучингінің мағынасын жеке адамдар мен командаларды олардың әлеуетін барынша арттыру арқылы өз мақсаттарына қарай жылжыту ретінде анықтауға болады. Коучинг арқылы адамдар өз мақсаттарына тиімдірек және тезірек қол жеткізе алады және дамудағы қалауларын нақтылай алады. Ұстаздың немесе тәлімгердің кәсіби қолдауымен білім алушылар өз бетінше мақсат қояды, стратегияларды даярлайды және олардың ең табыстыларын жүзеге асырады.

Қаржыландыру. Мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің "коучингтік технологияларды пайдалана отырып студенттердің шығармашылығын дамытудың ғылыми-әдістемелік негіздері" АР19679401 ғылыми-зерттеу гранттық жобасы шеңберінде дайындалды.

Авторлардың қосқан үлесі:

Жолдасбеков А.А. – Мақала мазмұнын ғылыми өңдеу, теориялық тұжырымдама жасау, зерттеу нәтижелерін түсіндіру және ұйымдастыру, орыс тілдеріндегі материалдарды талдау, мақала жазу.

Жолдасбекова Қ.А. – зерттеу тұжырымдамасы мен әдістемесін жобалау, эксперимент жүргізу, зерттеу нәтижелерін түсіндіру, мақала жазу.

Турсынбаев А.З. – студенттер арасында эксперимент жүргізу және оның нәтижесін талдау, зерттеу нәтижелерін түсіндіру, эмпирикалық мәліметтерді дайындау.

Жолдасбекова Б.А. – орыс және ағылшын тілдеріндегі материалдарды талдау, студенттер арасында эксперимент жүргізу және оның нәтижесін талдау, зерттеу нәтижелерін түсіндіру, эмпирикалық мәліметтерді дайындау.

Әдебиеттер тізімі

1. Жолдасбеков А.А., Оспанова Б.А., Жолдасбекова К.А. Креативті психология. – Алматы. - 2013. – 410 б.

2. Основы коучинга: учеб. пособие / Т.А. Никитина, М.А. Шаталина. – Самара. -2007. – 184 с.

3. Frick, B. L., & Brodin, E. M. A return to Wonderland: Exploring the links between academic identity development and creativity during doctoral education. *Innovations in Education and Teaching International*. -2020.-57(2). –P. 209-219. <https://doi.org/10.1111/ijtd.12199>

4. Цветкова И.В. Образовательный коучинг в развитии профессионального самосознания и профессиональной компетентности студентов // Теория и практика общественного развития. – 2013. — №12. – С.57-61.

5. Haynes, B. Can creativity be taught?, *Educational Philosophy and Theory*. – 2020. - 52 (1). P. 34-44. doi.org/10.1080/00131857.2019.1594194

6. Септемирова А.Ж. Креативті педагогикалық іс-әрекеттің болашақ педагогты қалыптастырудағы ролі. Қазақстанның ғылымы мен өмірі. Халықаралық ғылыми журнал. -2020. -№5/3. –Б.229-233

7. Sinclair, S. Creativity, Criticality and Engaging the Senses in Higher Education: Creating Online Opportunities for Multisensory Learning and Assessment. In Creativity and critique in online learning. Palgrave Macmillan, Cham.-2018.-12(10). –P. 103-122. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78298-0_6
8. Matraeva, A. D., Rybakova, M. V., Vinichenko, M. V., Oseev, A. A., & Ljapunova, N. V. Development of creativity of students in higher educational institutions: Assessment of students and experts. Universal Journal of Educational Research. -2020. - 8(1). –P.8-16. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.08010213>.
9. Calavia, M. B., Blanco, T., & Casas, R. Fostering creativity as a problem-solving competence through design: Think-Create-Learn, a tool for teachers. Thinking Skills and Creativity.-2020.- 39 (3). –P.78-86. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100761>
10. Androshchuk, I., Balakhtar, V., Balakhtar, K., & Oleshko, P. (2020). Creativity as a Factor in the Psychological Well-Being of Teachers of Higher Educational Institutions. The New Educational Review.-2020.– 60.–P.191-202. <https://doi.org/10.15804/tner.2020.60.2.15>
11. Молдасан Қ.Ш. Педагогикалық коучинг: оқу құралы / Қ.Ш. Молдасан, Ұ.Б. Төлешова. – Алматы: Қазақ университеті. - 2020. – 111 б. ISBN 978-601-04-4687-8
12. Дауни М. Эффективный коучинг: уроки для коучей. – М.: Хорошая книга. - 2018. – 288 с.
13. Сагадуллаев И.И. Формирование акме-креативных качеств у будущих учителей английского языка. – Алматы. - 2015. – 206 с.
14. Коучинг: руководство для тренера и менеджера / С. Торп, Дж. Клиффорд. – СПб.: Питер. - 2004. – 224 с.

А.А.Жолдасбеков, Қ.А. Жолдасбекова, А.З. Турсынбаев, Б.А.Жолдасбекова
Южно-Казахстанский университет им.М.Ауэзова, Шымкент, Қазақстан

Развитие креативности студентов с использованием коучинговых технологий

Аннотация. В статье одним из актуальных вопросов в современных исследованиях креативности является формирование его у студентов с помощью коуч технологий, в связи с этим возникает вопрос, можно ли научить креативности. В данном контексте целью было провести исследование по вопросам формирования креативности у студентов путем использования коуч-технологий в системе высшего образования, проанализировать его и получить результаты. Исследование было проведено на базе Южно-Казахстанского университета имени Ауэзова. Практическая ценность полученных результатов доказывает, что студентам вузов не уделяется достаточного внимания проблемам формирования креативности посредством использования коуч-технологии, и что использование этой коуч-технологии дает положительные результаты. На основе методологического анализа и проведенных эмпирических исследований авторы также выявили противоречия в оценке креативности современными учеными-педагогами и студентами. Это открывает перспективы для создания многокомпонентной модели креативности студентов, которая должна постоянно обновляться. В результате исследования делается вывод о необходимости использования педагогами коуч-технологий и о том, что исследования должны учитывать только отдельные факторы, влияющие на креативность, а особое внимание следует уделять формированию и развитию креативности обучающихся.

Ценность статьи заключается в том, что коучинг – это метод обучения и консультирования, в ходе которого педагог не только фокусируется на конкретной профессиональной или жизненной цели, но и помогает ее достичь. Практическая значимость предлагаемой методики заключается в том, что она обладает высоким исследовательским потенциалом и может быть использована в программах профессионального образования.

Ключевые слова: креативность, студенты, креативность студентов, творчество, коуч, коучинг технологии, высшее образование.

A.A. Zholdasbekov, K.A.Zholdasbekova, A.Z.Tursynbaev, B.A.Zholdasbekova

South Kazakhstan University named after M. Auezov, Shymkent, Kazakhstan

Development of students' creativity using coaching technologies

Annotation. In the article, one of the pressing issues in modern creativity research is the formation of creativity in students with the help of coaching technologies, in connection with the question of whether creativity can be taught. In this regard, in the higher education system, research is being conducted on the formation of creativity in students through the use of coaching technologies, its analysis and presentation of the results. The study was conducted on the basis of the South Kazakhstan University named after M. Auezov. The results obtained prove that future teachers of higher educational institutions do not pay enough attention to the issues of developing creativity through the use of coaching technology, and that the use of this coaching technology gives positive results. Based on the conducted empirical research, the authors also identified contradictions in the assessment of creativity by modern scientists students. This opens up prospects for creating a multicomponent model of students creativity, which should be constantly updated. As a result of this study, a conclusion is made about the need for teachers to use coaching technology and that the study takes into account only individual factors influencing creativity, and special attention should be paid to the formation and development of creativity of future teachers.

Coaching is a method of teaching and consulting in which the teacher helps the learner not only focus on a specific, clearly defined professional or life goal, but also achieve it. The proposed methodology has high research potential and can be used in vocational education programs.

Keywords: creativity, students, student creativity, creativity, coach, coaching technologies, higher education

References

1. Zholdasbekov A.A., Ospanova B.A., Zholdasbekova K.A. Kreativiti psihologia. –Almaty.-2013.-410 p. [in Kazakh]
2. Osnovy kouhinga: uhebnoe posobie / T.A.Nikitina, M.A.Shatalina.-Samara.-2007. 184 p. [in Russian]
3. Frick, B.L., & Brodin, E.M. A return to Wonderland: Exploring the links between academic identity development and creativity during doctoral education. *Innovations in Education and Teaching International*. -2020.-57(2). –P. 209-219. <https://doi.org/10.1111/ijtd.12199>

4. Zvetkova I.W. Obrazovatelny kouhing v razvitii professionalnogo samosoznania I professionalnoi kompetentnosti studentov // Teoria I praktika obshestvennogo razwitia.- 2013. -№12.-S. 57-61
5. Haynes, B. Can creativity be taught?, Educational Philosophy and Theory. – 2020. - 52 (1). P. 34-44. doi.org/10.1080/00131857.2019.1594194
6. Haynes, B. Can creativity be taught?, Educational Philosophy and Theory. – 2020. - 52 (1). P. 34-44. doi.org/10.1080/00131857.2019.1594194
7. Sinclair, S. Creativity, Criticality and Engaging the Senses in Higher Education: Creating Online Opportunities for Multisensory Learning and Assessment. In Creativity and critique in online learning. Palgrave Macmillan, Cham.-2018. -12(10). –P. 103-122. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78298-0_6
8. Matraeva, A. D., Rybakova, M. V., Vinichenko, M. V., Oseev, A. A., & Ljapunova, N. V. Development of creativity of students in higher educational institutions: Assessment of students and experts. Universal Journal of Educational Research. -2020. - 8(1). –P.8-16. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.08010213>
9. Calavia, M. B., Blanco, T., & Casas, R. Fostering creativity as a problem-solving competence through design: Think-Create-Learn, a tool for teachers. Thinking Skills and Creativity.-2020.- 39 (3). –P.78-86. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100761>
10. Androshchuk, I., Balakhtar, V., Balakhtar, K., & Oleshko, P. (2020). Creativity as a Factor in the Psychological Well-Being of Teachers of Higher Educational Institutions. The New Educational Review.-2020.– 60.–P.191-202. <https://doi.org/10.15804/tner.2020.60.2.15>
11. Moldasan Q.Sh. Pedagogikalyq kouhing: oqu qurajy / Q.Sh.Moldasan ,U.B.Toleshova. – Almaty. – 2020. – 111p. [in Kazakh]
12. Dauni M. Iffektivnyi kouhing; uroki dlia kouhei. – M.. :Dobraia kniga. – 2018. - .288p. [in Russian]
13. Sagadullaev I.I. Formirovanie acme-kreativnyh kahestv u budushih uhitelei angliiskogo iasika. – Almaty. – 2015. -206p. [in Russian]
14. Kouhing: rukovodstvo dlia trenera I menedjera / S.Torp, Dj.Klifford. – SPb.: Piter. – 2004. – 224p. [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет

Жолдасбеков А.А. – хат-хабар авторы, жоба жетекшісі, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті. Тәуке-Хан даңғылы-5, 160018, Шымкент, Қазақстан.

Жолдасбекова К.А. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті. Тәуке-Хан даңғылы-5, 160018, Шымкент, Қазақстан.

Турсынбаев А.З. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті. Тәуке-Хан даңғылы-5, 160018, Шымкент, Қазақстан.

Жолдасбекова Б.А. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті. Тәуке-Хан даңғылы-5, 160018, Шымкент, Қазақстан.

Сведения об авторах

Жолдасбеков А.А. – автор для корреспонденции, руководитель проекта, доктор педагогических наук, профессор, Южно-Казахстанский университет им. М.Ауэзова, пр. Тауке-Хан-5, 160018, Шымкент, Казахстан.

Жолдасбекова К.А. – кандидат педагогических наук, доцент, Южно-Казахстанский университет им. М.Ауэзова, пр. Тауке-Хан-5, 160018, Шымкент, Казахстан.

Турсынбаев А.З. – кандидат педагогических наук, доцент, Южно-Казахстанский университет им. М.Ауэзова, пр. Тауке-Хан-5, 160018, Шымкент, Казахстан.

Жолдасбекова Б.А. – кандидат педагогических наук, доцент, Южно-Казахстанский университет им. М.Ауэзова, пр. Тауке-Хан-5, 160018, Шымкент, Казахстан.

Information about authors:

Zholdasbekov A.A. – corresponding author, project leader, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, South Kazakhstan University. M. Auezov, Tauke-Khan Ave.-5, 160018, Shymkent, Kazakhstan.

Zholdasbekova K.A. – candidate of pedagogical sciences, associate professor, South Kazakhstan University named after. M. Auezov, Tauke-Khan Ave.-5, 160018, Shymkent, Kazakhstan.

Tursynbaev A.Z. – candidate of pedagogical sciences, associate professor, M. Auezov South Kazakhstan University. Tauke-Khan Ave.-5, 160018, Shymkent, Kazakhstan.

Zholdasbekova B.A. – candidate of pedagogical sciences, associate professor, M. Auezov South Kazakhstan University. Tauke-Khan Ave.-5, 160018, Shymkent, Kazakhstan.